

نقش کلینیک‌های حقوق کودک در ارتقاء حق سلامت کودکان و نوجوانان در فضای مجازی

جمال بیگی

دانشیار، گروه حقوق جزا و جرم‌شناسی، مرکز تحقیقات حقوق، واحد مراغه، دانشگاه آزاد اسلامی، مراغه، ایران
(نویسنده مسئول)

jamalbeigi@iau-maragheh.ac.ir

سامان اسماعیل زاده

دانشجوی کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی، واحد مراغه، دانشگاه آزاد اسلامی، مراغه، ایران
samanesmailzadeh9@gmail.com

چکیده

زمینه و هدف: در راستای ارتقای سلامت کودکان و نوجوانان در فضای مجازی می‌توان با توسعه هر چه بیشتر کلینیک‌های حقوق کودک، از ظرفیت آنها برای ورود به مسائل مختلف مربوط به حقوق کودک و نوجوان؛ از جمله آموزش و ترویج حقوق کودک در حوزه سایبر، مشاوره، معاضدت حقوقی، مشاوره روانشناختی، مددکاری اجتماعی و مدیریت آسیب‌های تهدید کننده کودکان در فضای مجازی، که در واقع فلسفه تشکیل کلینیک‌های حقوق کودک نیز می‌باشند، استفاده کرد.

روش تحقیق: پژوهش حاضر با روش توصیفی تحلیلی و با استفاده از منابع کتابخانه‌ای، مقاله‌ها، منابع الکترونیک و پایگاه‌های اینترنتی داخلی و خارجی نگارش یافته است که در آن به بررسی نقش و جایگاه کلینیک‌های حقوق کودک در ارتقای حق بر سلامت کودکان و نوجوانان پرداخته شده است.

یافته‌ها: یافته‌ها حاکی از آن است، ضمن اینکه نظام قانونگذاری ایران در حمایت کیفری و حقوقی از کودکان و نوجوانان در فضای مجازی، خلأهای زیادی دارد، علاوه بر کودکان در بسیاری از موارد بزرگسالان نیز سواد رسانه‌ای چندانی ندارند. که در راستای رفع این مشکلات کلینیک‌های حقوق کودک و ارگان‌های وابسته و مسئول باید نسبت به آموزش آنها اقدامات مؤثری انجام دهند.

نتیجه‌گیری: افزایش محرومیت کودکان از حقوق مدنی و اجتماعی، رابطه مستقیمی با کاهش هنجارهای اجتماعی و میزان رشد و ترقی همه جانبه جامعه و کشور دارد. کلینیک‌های حقوق کودک می‌توانند با آگاهی بخشی در خصوص آموزش استفاده صحیح از فضای مجازی و مدیریت این فضا طبق الگوی کشورهای پیشرو در این زمینه، از حقوق کودکان و نوجوانان در این حوزه دفاع کرده و نرخ بزهکاری و بزه‌دیدگی در فضای سایبری را تقلیل دهند.

کلیدواژه‌ها: کلینیک حقوق کودک، فضای مجازی، حق سلامت، کودک، نوجوان

مقدمه

در عصری که در آن قرار داریم، به لطف تکنولوژی و ارتباطات و فناوری‌های نوین، از جهان به دهکده جهانی تعبیر می‌شود. بدلیل اینکه در عصر حاضر، ارتباطات از راه دور صورت می‌گیرد و در واقع بعد مسافت در بحث ارتباط دو طرف، به نوعی موضوعیت ندارد. چنانکه برخی از متفکران معتقدند، فضای مجازی چنان قدرتی دارد که می‌تواند در تاریخ بشر، نسلی تازه و متفاوت از نسل‌های پیشین پدید آورد. مرتون می‌نویسد: از وسایل ارتباط جمعی می‌توان به طور شگفت‌انگیزی سود برد، ولی چنانچه کنترل مطلوب در بهره‌گیری از این تکنولوژی وجود نداشته باشد، زیان آن بیشتر از سودش خواهد بود (ستوده، ۱۴۰۱: ۱۵-۲۳). لذا با توجه به فواید بسیاری که رسانه‌های عمومی و دنیای مجازی دارد، امروزه نبود آنها زندگی روزمره را مختل می‌کند. ولی با این وجود، چنانچه این تکنولوژی بدون نظارت و کنترل در دسترس افراد، بخصوص کودکان و نوجوانان قرار گیرد، سلامت آنها را به مخاطره می‌اندازد.

فضای مجازی با توجه به ویژگی‌های خاصی که دارد مانند گمنامی و سهولت ارتباط، محملی برای انواع آسیب‌ها است، که با گذشت زمان نیز، آسیب‌های این فضا، بخصوص برای کودکان و نوجوانان افزایش می‌یابد. حال ما جهت حمایت از حق سلامت کودکان و نوجوانان، چه در مقام بزهکاری و چه در مقام بزه‌دیدگی در حوزه سایبر، باید از سازوکارهای حمایتی حقوق کودکان و نوجوانان استفاده کنیم. از اهم این سازوکارها می‌توان به قوانین داخلی، نهادهای رسمی و اسناد بین‌المللی اشاره کرد. که در کنار این‌ها و جهت ساماندهی منسجم به همه این موارد، امروزه کلینیک‌های تخصصی حقوق کودک جهت مشاوره، آموزش، مدیریت آسیب‌های تهدید کننده کودکان و ترویج حقوق کودکان ایجاد شده است. کودکان به جهت اینکه علم و توانایی استفاده صحیح از دنیای مجازی را ندارند، بیش از هر کسی نیازمند آموزش، مشاوره و حمایت‌های خاص هستند. که این مهم با توسعه و مدیریت و فعالیت صحیح کلینیک‌های حقوق کودک، می‌تواند به منصفه ظهور برسد.

در این راستا حسینی (۱۳۹۸)، در مطالعه‌ای تحت عنوان «مسئولیت دولت‌ها و سازوکارهای صیانت از حقوق کودک در فضای مجازی» اذعان می‌کند؛ در فضای سایبری حقوق کودکان وجود دارد و پرداختن به ماهیت و میزان حقوق آنها در این فضا نیاز به تحلیل همه جانبه از مسئولیت‌های سیاسی، اجتماعی، حقوقی و فنی حاکمیت‌ها در رابطه با اینکه چه پیشرفت‌ها و اقداماتی می‌تواند در راستای اجرای هرچه بهتر حقوق کودکان انجام شود. لذا نتیجه می‌گیرد در جهت حمایت از حقوق کودکان و نوجوانان در فضای پیچیده و نامحدود مجازی ضروری می‌باشد کنوانسیون جهانی حمایت از حقوق کودک در فضای سایبر تحت عنوان یک سند بین‌المللی لازم‌الاجرا پیش‌بینی شود، تهدیدات و مسائل فضای سایبر به کودکان و والدین آموزش داده شود، حاکمیت‌ها بر فعالیت‌های سخت‌افزاری و نرم‌افزاری و تولید محتوا نظارت کنند و این‌که بین سازمان‌های حمایت از حقوق کودک و نهادهای متولی فضای سایبری گفتگوهای سازنده‌ای در راستای پیاده‌سازی حقوق کودکان و نوجوانان صورت پذیرد (حسینی، ۱۳۹۸: ۵۹-۳۱). شعبان و حسینی (۱۳۹۹)، در پژوهش دیگری تحت عنوان «کودکان و نوجوانان و فضای مجازی: تأثیر وابستگی به اینترنت بر گسست بین نسلی» به این نتیجه رسیده‌اند هرچه کودکان و نوجوانان بیشتر به اینترنت وابستگی داشته باشند از میزان ارتباط و صمیمیت آنها با پدر و مادرشان کم می‌شود لذا احتمال روی آوردن فرزندان به فضای مجازی زمانی که رابطه بین پدر و مادر با فرزند ضعیف است، بیشتر است. بنابراین می‌توان گفت هرچه زمان استفاده از فضای مجازی بیشتر باشد از میزان کیفیت و کمیت تماس کودک و نوجوان با دنیای واقعی کاسته می‌شود لذا ضمن آموزش سواد رسانه‌ای به کودکان و نوجوانان، والدین نیز باید به فرزندان خود توجه بیشتری داشته باشند (شعبان و حسینی، ۱۳۹۹: ۱۰۲-۸۱). در مطالعه‌ای که

توسط عباسی و میرید (۱۳۹۹)، تحت عنوان «کلینیک‌های حقوقی؛ سازوکار مطلوب حمایت و تحقق حقوق کودک» انجام گرفته است نتایج حاکی از آن است که در جهت پاسخ به نیازهای اساسی کودکان و نوجوانان به برنامه‌های منسجم و دقیقی نیاز است. حاکمیت ایده‌آل جهت حمایت از حقوق کودک در راستای تدوین قوانین و تأمین سیاست‌ها و منابع مالی از طریق نهادهای دولتی و شفاف اقدام می‌کند، لذا کلینیک‌های حقوق کودک در زمینه آموزش و حمایت از حقوق کودک فعال شده‌اند تا در افق ۱۴۰۴ کودکان ایران به جایگاه شایسته خود برسند. لذا رسیدگی به وضعیت کودکان در مراحل قبل، حین و بعد از آسیب، در دستور کار کلینیک‌های حقوق کودک است و کودکان بی‌سرپرست، بدسرپرست، فقیر، بیمار، بازماندگان تحصیلی و کودکان کار، همراه با مسائل آموزش مجازی و حق بر فراغت آنها از اولویت‌های این کلینیک‌ها می‌باشد (عباسی و میرید، ۱۳۹۹: ۴۵-۱۱). هزارجریبی و صفری‌شالی (۱۳۹۱) در مقاله‌ای تحت عنوان «بررسی پدیده اعتیاد مجازی در بین نوجوانان و جوانان استان قم» به این نتیجه رسیده‌اند که از جمله آثار وابسته بودن کودکان و نوجوانان به اینترنت این است که آنها زمان کمتری را با خانواده سپری می‌کنند و علایم آن عبارت است از؛ گوشه‌گیری، اختلالات خواب، بی‌مسئولیتی و ... که این افراد از طرف دیگران حمایت نمی‌شوند لذا یکی از پیامدهای اعتیاد به اینترنت فقدان حمایت اجتماعی می‌باشد. یکی دیگر از پیامدهای اعتیاد به اینترنت ضعف احساس خودارزشی می‌باشد که افراد مستعد اعتیاد به اینترنت، اشخاصی هستند که به راحتی خسته و ملول می‌شوند، خجالتی و افسرده هستند لذا می‌توان نتیجه گرفت پیامدهای اعتیاد به اینترنت عدم مسئولیت‌پذیری، فقدان حمایت اجتماعی، گوشه‌گیری اجتماعی، ناکامی در تحصیل و کار و ... می‌باشد (هزارجریبی و صفری‌شالی، ۱۳۹۱: ۳۵-۱). تحقیق حاضر ضمن تبیین آسیب‌های فضای مجازی، به نقش کلینیک‌های حقوق کودک در ارتقاء حق بر سلامت کودکان در فضای سایبر پرداخته؛ و مدیریت، آموزش و مشاوره از طریق این کلینیک‌ها را به عنوان راهکاری در راستای ارتقای سلامت کودکان و نوجوانان در فضای مجازی معرفی می‌کند.

روش تحقیق

پژوهش حاضر با روش توصیفی تحلیلی و با استفاده از منابع کتابخانه‌ای نگارش یافته است و به تبیین رسالت کلینیک حقوق کودک از بعد مشاوره، آموزش به کودکان و والدین و مربیان، مددکاری اجتماعی و مدیریت آسیب‌های تهدید کننده کودکان پرداخته و چگونگی نقش این کلینیک‌ها را در پیشگیری از آسیب‌دیدگی کودکان و نوجوانان در فضای سایبر بررسی می‌کند.

یافته‌ها

متأسفانه ایران در رتبه‌بندی حقوق بین‌المللی کودک، جایگاه شایسته‌ای ندارد. به گزارش نهاد «نجات کودک»، که با هدف ارزیابی سطح زندگی کودکان از نظر تحصیل، سلامت و شرایط اقتصادی در سال ۱۹۱۹ در بریتانیا تأسیس شده است، در سال ۲۰۱۹ ایران در بین ۱۷۶ کشور، رتبه ۷۹ را به خود اختصاص داده است. یافته‌ها حاکی از آن است که نظام قانونگذاری کشور ما در حمایت کیفری و حقوقی از کودکان و نوجوانان در فضای مجازی خلاءهای زیادی دارد، و علاوه بر کودکان در بسیاری از موارد بزرگسالان نیز سواد رسانه‌ای چندانی ندارند. که در راستای رفع این مشکلات کلینیک‌های حقوقی کودک و ارگان‌های وابسته و مسئول باید نسبت به آموزش آنها اقدامات مؤثری انجام دهند.

۱. متغیرهای تحقیق

به دلیل وجود برداشت‌ها و تعریف‌های مختلف، ابتدا به بیان مفهوم کودک و فضای مجازی می‌پردازیم.

۱-۱. کودک از نظر روانشناسی

کودک، از لحاظ روانشناسی یعنی فردی که هنوز هوش هیجانی کافی برای زندگی را به دست نیاورده است. یعنی مهارت‌های رفتاری، اخلاقی و اجتماعی را کسب نکرده است. به معنای وسیع کلمه، کودک به کسی گفته می‌شود که از نظر سن، به رشد و نمو جسمی و روحی لازم برای زندگی اجتماعی نرسیده باشد (عبادی، ۱۳۷۵: ۵).

۱-۲. کودک از نظر قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، تعریف روشنی از کودک نکرده است ولی از اصول بیست و یکم، و چهارم، چنین به نظر می‌رسد مفهوم شرعی کودک مدنظر است؛ که شامل کسی می‌شود که به سن بلوغ نرسیده است.

۱-۳. کودک از نظر کنوانسیون حقوق کودک

اعلامیه‌ای که در سال ۱۹۵۹ به تصویب رسیده بود، کودک را تعریف نکرده بود، ولی ماده یک کنوانسیون حقوق کودک، که در سال ۱۹۸۹ به تصویب مجمع عمومی سازمان ملل متحد رسید و اکثر ممالک جهان از جمله ایران به آن پیوسته‌اند، کودک را اینگونه تعریف می‌کند: از نظر کنوانسیون حاضر، منظور از کودک، افراد انسانی زیر ۱۸ سال است، مگر اینکه طبق قانون قابل اجرا در مورد کودک، سن بلوغ کمتر تشخیص داده شود (هدفمند نبی‌پور، ۱۳۹۹: ۱۴۱).

۱-۴. فضای مجازی

فضای مجازی مجموعه ارتباطات درونی میان انسان‌ها، از طریق سیستم‌های مخابراتی و رایانه، بدون محدودیت‌های جغرافیایی و فیزیکی است. به عبارت دیگر فضایی است که در آن، فعالیت‌های گوناگون در ابعاد انتقال داده، اطلاع‌رسانی، ارتباطات، ارائه خدمات، مدیریت و کنترل از طریق سازوکارهای الکترونیکی و مجازی صورت می‌پذیرد. از مهمترین ویژگی‌های آن می‌توان به کم هزینه بودن، گمنامی، آسیب‌پذیری نامتقارن، جهانی و فرامرزی بودن، دسترسی دائم و آسان به جدیدترین اطلاعات، عدم وابستگی به زمان و مکان خاص، چند رسانه‌ای بودن (جلالی فراهانی، ۱۳۹۵: ۱۴-۱)، سهولت تبادل اطلاعات با دیگران و سرعت بالای تبادل اطلاعات و امکانات قابل توجه برای افراد جامعه اشاره کرد (شیرزاد، ۱۳۸۸: ۱۰-۴).

۱-۴-۱. فضای مجازی و اختلالات شخصیتی کودکان

علیرغم ویژگی‌های برتری که فضای مجازی و اینترنت دارد، استفاده از آنها نگرانی‌ها و مشکلاتی نیز دارد. در پی استفاده روزافزون از اینترنت و فضای مجازی، نوعی وابستگی کاذب به آن پیدا می‌شود که رهایی از آن دشوار است (دانایی‌مقدم، خسروی و افشار، ۱۳۹۰: ۲۸). کودکان و نوجوانان از روی کنجکاوی به سمت اینترنت و فضای مجازی جذب می‌شوند و چون از عواقب آن اطلاعی ندارند در نهایت در اثر استفاده مفرط و عدم دانش کافی در مورد نحوه استفاده از آن، به آن وابسته می‌گردند. که این امر باعث ایجاد اختلالاتی از قبیل اعتیاد به اینترنت، وابستگی رفتاری به اینترنت و استفاده مرضی از اینترنت می‌شود (عباسی شوازی، معینی و پوردیان، ۱۳۹۷: ۷۸-۸۱). و در نهایت باعث بروز مشکلاتی در جوامع، از جمله افسردگی، اضطراب، انزوای اجتماعی، افت تحصیلی، فاصله اجتماعی و دیدگاهی بین والدین و فرزندان، و انحرافات جنسی و ... می‌شود (معیدفر، حبیب‌پور گتایی و گنجی، ۱۳۸۶: ۷-۸).

۴-۲. کودک و نوجوان و آسیب‌های فضای مجازی

رسانه‌های عمومی فضای سایبر اگر بدون نظارت و کنترل در اختیار کودکان و نوجوانان قرار گیرند ممکن است باعث انواع آسیب‌ها، انحراف و گرایش به بزهکاری و بزه‌دیدگی آنان شوند. رسانه‌هایی مثل اینترنت، تارنما‌های آسیب‌زایی دارند که دسترسی کودکان و نوجوانان به این تارنماها دشواری‌های زیادی بر آنان پدید می‌آورد. فضای مجازی امکان آسیب رساندن و آسیب دیدن را با هم فراهم می‌کند، لذا بحث پیشگیری از آسیب‌های مختلف این فضا، که می‌تواند گریبان‌گیر همه اقشار جامعه شود امری ضروری است. شناسایی عوامل ایجاد کننده انحراف کودکان و نوجوانان، و اتخاذ تدابیر صحیح پیشگیرانه در سطح جامعه و گروه‌های آسیب‌پذیر آن و افراد در معرض خطر بزهکاری و بزه‌دیدگی، در کاهش جرایم این گروه سنی تأثیر بسزایی دارد. جرایم سایبری یک پدیده خطرناک برای کودکان و نوجوانان در عصر الکترونیک و ارتباطات است، که موجب پیش‌بینی تدابیر کیفی جدیدی در این زمینه شده است، اما با توجه به ناکارآمدی و مشکلات بسیاری که فراروی تدابیر کیفی وجود دارد (بیگی و تیموری، ۱۳۹۹: ۷۹-۸۱)، پیشگیری از وقوع این جرایم مناسب‌ترین تدبیر سیاست جنایی است.

کودکان مستعد آسیب اغلب کسانی هستند که در خانواده‌ای نابسامان و خالی از عاطفه پا به عرصه وجود گذاشته‌اند، این محرومین از لطف و محبت، قربانیان جهل خانواده‌ها و محیط هستند، که به ناچار، نیاز به جلب توجه خود را، از راه‌های دیگر تأمین می‌کنند که گاهی به زیان خود و جامعه است (Geleziniene, Meliene & Vaitkeviciene, 2015: 373). این کودکان به آسانی نمی‌توانند با زندگی و مردم مسالمت‌آمیز رفتار کنند و کیفی‌های سخت و شکنجه و زندان و نظیر آن، نمی‌تواند آنها را تغییر دهد. آنها بیمارند و به جای کیفی‌های شدید و نگهداری در مؤسسات تربیتی، باید معالجه و مداوا شوند و برای سازش مجدد با خانواده و اجتماع آماده شوند (ایمانی و شیرالی‌نیا، ۱۳۹۴: ۱۵۸-۱۵۳). یک نگرانی جدی که وجود دارد این است که، تصاویری از زندگی بزرگسالان به لطف رسانه‌ها، فضای مجازی و اینترنت در دسترس کودکان و نوجوانان قرار می‌گیرد قبل از آن که آنها آمادگی تمیز بین دنیای بزرگسالان و عوالم کودکانه را داشته باشند، برای آنها گمراه کننده می‌باشد. کودکان و نوجوانان از لحاظ تصور و تجسم ذهنی به معیارهایی می‌گرایند که ساخته و پرداخته جامعه دیگر و هماهنگ با ویژگی آنان است. نوجوان پس از تماشای فیلم عاشقانه و شهوت‌انگیز در فضای مجازی و رسانه، دستخوش هیجانات می‌شود و چون به طور طبیعی ارضا نمی‌شود دچار حالت عصبی شده و دائم با خود و زندگی در جنگ و ستیز است. بنابراین، به دلیل اینکه کودکان به طور واضح نمی‌توانند بین واقعیت و خیال مرزی قائل شوند، چنانچه شاهد برنامه‌ای با محتوای ناخوشایند باشند به احتمال زیاد تأثیر زینباری بر الگوهای فکری، هیجانی و رفتاری آنان خواهد داشت (عسگری، ۱۳۹۸: ۶-۱۱). لذا باید به والدین آموزش داد که به کودکان تفهیم کنند، بین واقعیت و خیالی از برنامه‌های رسانه‌ای و فضای مجازی تفاوت وجود دارد و از آنها بخواهند که اتفاقات واقعی را با برنامه‌های رسانه‌ای و مجازی مقایسه کنند.

۲. کلینیک‌های حقوقی

۲-۱. کلینیک حقوقی دانشگاهی

حقوق انسان‌ها به عنوان اصلی‌ترین و مهم‌ترین اصل در جهت دسترسی هرچه بیشتر به صلح و عدالت، همواره مورد توجه اندیشمندان بوده است. انسان نیازمند است حقوق مرتبط با زندگی فردی و اجتماعی‌اش را آموزش ببیند (E Lee, 2013: 1). کلینیک حقوقی، نهادی مردمی دانشگاهی است که در فضایی از دانش، تجربه، تعهد و عدالت محوری فعالیت می‌کند. این نهاد

از یک سو تلاش می‌کند به محرومین خدمات حقوقی رایگان ارائه دهد، با ارائه مشاوره به آسیب‌دیدگان اجتماعی کمک کند، در جهت حل منازعات به روش‌های مسالمت‌آمیز اقدام کند و آگاهی مردم را در مورد حقوق شهروندی و قوانین ارتقا ببخشد. و از سوی دیگر می‌کوشد تا دانش و تجربه دانشجویان را افزایش داده و مهارت‌های حقوقی را به آنها بیاموزد، حس تعهد و مسئولیت پذیری را در آنان تقویت نموده و روحیه نوع دوستی و مشارکت در فعالیت‌های خیرخواهانه را در آنها پرورش دهد. یکی از شیوه‌های مؤثر آموزش حقوق، آموزش کلینیکی حقوق است، که شیوه‌ای کم هزینه، مشارکتی و انعطاف‌پذیر شناخته شده است. این روش با مشارکت اساتید، وکلا و دانشجویان در نهادهایی وابسته به دانشگاه‌ها به اجرا در می‌آید. این کلینیک‌ها از یک سو دانش و مهارت حقوقی دانشجویان را ارتقا داده، دانش اساتید حقوق را کارآمد کرده و دانش حقوقی وکلا را به یافته‌های نوین دانشگاهی نزدیک می‌نماید، و از سوی دیگر با آموزش حقوق به مردم و ارائه مشاوره و خدمات حقوقی رایگان به محرومین و آسیب‌دیدگان اجتماعی، عدالت را در جامعه می‌گستراند.

۱-۱-۲. کلینیک حقوقی به مثابه دانشگاه نسل سوم

تاریخچه تأسیس کلینیک‌های حقوق در دانشکده‌های حقوق به ابتدای قرن بیستم در سیستم آموزشی حقوق در ایالات متحده آمریکا بر می‌گردد. این روش آموزشی را می‌توان سرآغاز توجه دانشگاه‌ها به جنبه فنی و کاربردی حقوق دانست، که دانشجویان حقوق به جای فراگیری انتزاعی صرف، پیرامون قوانین و مقررات، بر آرای صادره از دادگاه‌ها تمرکز کرده و با تجزیه و تحلیل آنها اصول حقوقی را به صورت عملی می‌آموزند. این روش آموزشی توسط پروفیسور کریستوفر کلمبوس لانگدل، در دانشکده حقوق دانشگاه هاروارد در اواخر قرن نوزدهم پایه‌ریزی شد. در سال ۱۹۰۱ آموزش کلینیکی حقوق توسط یک استاد روس به نام الکساندر لیوبلینکی مطرح شده بود. در دهه ۱۹۵۰ کلینیک حقوقی با ارائه خدمات حقوقی آغاز به کار کرد. در دهه ۱۹۶۰ تا ۱۹۷۰ کلینیک حقوقی در چارچوب دانشگاهی و همزمان با آن، آموزش کلینیکی حقوق یا آموزش تجربی حقوق در ایالات متحده آمریکا گسترش یافت. تأسیس کلینیک‌های حقوقی یکی از نمادهای دانشگاه نسل سوم محسوب می‌شود. فشارهای روز افزون بر دوش دولت‌ها و کاهش بودجه‌های دولتی در سال‌های اخیر، افزایش تعداد دانش‌آموختگان، بیکاری فزاینده و بحران اشتغال جوانان به ویژه تحصیل‌کردگان، رقابت، نیازهای متغیر بازار، مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی در مقابل افراد جامعه، تغییر در دانش و ضرورت مدیریت دانش و تجاری‌سازی دانش، تحول در آموزش‌های سنتی و گرایش به سمت آموزش‌های نو و پژوهش‌های کاربردی، و سایر مواردی که موجب تحول در رسالت، نقش و کارکردهای دانشگاه‌ها شده‌اند، ضرورت کارآفرینی دانشگاهی و ایجاد دانشگاه کارآفرین را به عنوان یکی از ابزارهای حیاتی، راهبردی و کلیدی آموزش عالی، برای مواجهه با این تغییرات و فشارها نشان داده‌اند. دانشگاه کارآفرین که به دانشگاه نسل سوم نیز معروف است، مؤسسه‌ای خودآموز بوده، فارغ‌التحصیلانی را به جامعه ارائه می‌دهد که دانش را در کنار پژوهش‌های کاربردی به خدمت گرفته و با نوآوری کار می‌آفرینند. در حقیقت این نسل از دانشگاه‌ها، نسل سومی هستند که پس از نسل اول (دانشگاه‌های آموزشی) و نسل دوم (دانشگاه‌های آموزشی و پژوهشی)، پا به عرصه وجود گذاشتند و سعی در مشارکت هر چه بیشتر در توسعه اقتصادی، اجتماعی و کارآفرینی دارند (عباسی، مقدادی، موسوی میرکلانی، عرفانی‌مقدم، عرفان‌منش و رهبر، ۱۳۹۶: ۲۱۶-۱).

۲-۲. کلینیک حقوقی برون دانشگاهی کودک

کلینیک‌های حقوق کودک برون دانشگاهی در ایران با راه‌اندازی کلینیک‌های حقوق شهروندی آغاز به کار نمودند. کلینیک‌های تخصصی حقوق کودکان یکی از بهترین سازوکارهای ایجاد حقوق شهروندی کودکان است، که بعنوان آخرین دستاورد علمی

حقوق کودکان یکی از بهترین گزینه‌ها برای مدیریت آسیب‌های اجتماعی محسوب می‌شود. این کلینیک‌ها زیر نظر انجمن علمی حقوق کودک، جهت انجام فعالیت‌های مختلف در حوزه آموزش، مشاوره و پژوهش پیرامون حقوق کودک راه‌اندازی گردید که هم‌اکنون تعداد آنها بالغ بر ۳۷ کلینیک است. فلسفه تشکیل کلینیک‌های حقوق کودک، آموزش و ترویج حقوق کودک، معاضدت حقوقی، مشاوره حقوقی روانشناختی، مددکاری اجتماعی، مدیریت آسیب‌هایی که کودکان را تهدید می‌کند، پیشگیری از وقوع جرم توسط و علیه کودکان، تلاش و مشاوره در جهت تصویب قوانین حمایتی از کودکان، آموزش، ترویج و اجرای این قوانین، پژوهش در حوزه قوانین و کنوانسیون‌های بین‌المللی مربوط به کودکان است. کلینیک‌های حقوق کودک ابزار مناسبی در جهت آموزش مندرجات حقوق کودک برای عموم و بهره‌مندی از فضای مجازی برای معلمان، خانواده‌ها و دانش‌آموزان، در جهت آموزش مهارت ارتباطی کودک، مهارت، سواد و فرهنگ استفاده از اینترنت و فضای مجازی می‌باشند (عباسی و میرید، ۱۳۹۹: ۱۹).

۳. رسالت کلینیک‌های حقوق کودک در فضای مجازی

با تحقق اهداف کلینیک‌های حقوقی که به آنها اشاره شد، بهبود وضعیت کودکان از جمله کودکان بازمانده از تحصیل، کودکان بدسرپرست یا بی‌سرپرست، کودکان کار، کودکان فقیر و بیمار که در دستور کار کلینیک‌های حقوقی کودک قرار دارد، شخصیت و جایگاه کودکان به صورت همه‌جانبه ارتقا یافته و به طور کلی آسیب‌های این بازه سنی کاهش خواهد یافت. خاصه اینکه از برنامه‌های کلینیک‌های حقوق کودک، بهره‌گیری از فضای مجازی برای معلمان، خانواده‌ها و دانش‌آموزان جهت آموزش مهارت ارتباط مجازی و سواد و فرهنگ استفاده از اینترنت و امنیت فضای مجازی است. لذا از اهم رسالت‌ها و اهداف پیدایش کلینیک‌های حقوق کودک می‌توان به مشاوره‌های حقوقی، آموزش، و امور پژوهشی اشاره کرد. که می‌توانند بیشترین نقش را در پیشگیری از بزهکاری کودکان و نوجوانان در فضای مجازی داشته باشند.

۳-۱. آموزش

آموزش در حوزه حقوق کودک باید بر اساس نیازمندی جامعه کودکان برنامه‌ریزی شده و توسط متخصصین امر، به شکل کم‌هزینه باشد. کلینیک‌های حقوق کودک باید ابعاد آسیب‌زای فضای مجازی را به اقشار مرتبط با کودکان مثل والدین، معلمان و مربیان، قضات، وکلا و پلیس، آموزش بدهند (فضائلی و حق‌شناس، ۱۳۹۶: ۱۳۰-۱۲۸).

۳-۱-۱. آموزش معلمان و مربیان

از آنجایی که در سیستم فعلی آموزش و پرورش کشور، محتوای علمی و عملی لازم در جهت آموزش استفاده از فضای مجازی و شناسایی آسیب‌های آن وجود ندارد، برگزاری کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی توسط کلینیک‌های حقوق کودک جهت آموزش معلمان، مربیان و مسئولان مدرسه توسط متخصصان، با همکاری ادارات کل آموزش و پرورش، دستورالعمل‌های تخصصی و پشتیبانی لازم، جهت بهبود نتایج آموزشی استفاده از فضای مجازی، لازم می‌نماید. و از طریق این آموزش‌ها به اولیا تفهیم شود که آموزش و پرورش اصلی کودک، از محیط خانواده شروع می‌شود. هر چقدر کودک در محیط خانواده بهتر آموزش داده شود و استفاده از فناوری‌های نوین بیشتر مدیریت شود، در برابر تهدیدات و آسیب‌های فضای مجازی مقاومت بیشتری خواهد داشت.

۳-۱-۲. آموزش والدین

در بسیاری از موارد، سواد رسانه‌ای خانواده‌ها در میان والدین هم در سطح قابل توجهی پایین است. و این امر ربط چندانی به

میزان تحصیلات و متمولی والدین ندارد چه بسا در بسیاری از موارد، والدین تحصیل کرده و موفق با انتشار تصاویر کودکان خود در فضای مجازی برای مسائلی مثل تبلیغ، حقوق فرزندان خود را از بابت حق بر فراغتشان تضییع می‌نمایند (Pourmasjedian & Ebrahimi, 2021: 83). لذا انتظار مدیریت و آموزش کودکان جهت استفاده صحیح از فضای مجازی توسط چنین والدینی خیال باطل است. بنابراین باید کلینیک‌های حقوقی، آموزش والدین را جهت مدیریت و آموزش استفاده صحیح از فضای مجازی به فرزندان در سطح خانواده، در اولویت قرار دهند.

۳-۱-۳. آموزش همگانی

کلینیک‌های حقوقی با توزیع رایگان بسته‌های آموزشی و برگزاری دوره‌ها و سمینارهای رایگان، به کمک سایر نهادهای ذیربط مثل شهرداری‌ها، آموزش و پرورش، کانون فکری کودکان و نوجوانان، استانداری‌ها و پلیس، در مراکز فرهنگی استان‌ها و شهرستان‌ها؛ می‌توانند آگاهی‌های لازم را در جهت آموزش و ارتقاء سواد رسانه‌ای و مجازی کودکان ارائه دهند.

۳-۲. مشاوره‌های حقوقی

کودکانی که در معرض آسیب‌های فضای مجازی، چه به عنوان بزه دیده یا بزه‌کار قرار گرفته و طرح دعوا می‌کنند، با بهره‌گیری از سازوکارهای کلینیک‌های حقوقی و عدم مراجعه به مراجع قضایی و حل و فصل دعوی از طریق راهکارهای عدالت ترمیمی، در معرض آسیب کمتری قرار می‌گیرند. در این مشاوره‌ها با بهره‌گیری از نیروهای متخصص و آموزش دیده، آموزش لازم به مردم جهت پیشگیری از جرایم سایبری و بازآموزی افراد معارض قانون می‌تواند داده شود. این مشاوره‌ها با توجه به اینکه نظام آموزش کنونی جنبه کاربردی و کارایی لازم را در این حوزه‌های آسیب‌زا ندارد، در تحقق عدالت و کاهش بزهکاری می‌تواند راهگشا باشد. ارائه مشاوره حقوقی به شهروندان به صورت حضوری و مجازی، و راهنمایی آنها جهت پیگیری مشکلات حقوقی کودکان، با بهره‌گیری از توانمندی دانشجویان و وکلای مجرب به عنوان مشاور، در جهت ارتقاء سطح سواد حقوقی و رسانه‌ای جامعه (Ameli, Mohseni, 2018: 146-147)، از اقدامات دیگری است که با استفاده از پتانسیل‌های کلینیک‌های حقوقی کودک قابل اجرا است.

۳-۳. امور پژوهشی

با توجه به اینکه کلینیک‌های حقوق کودک ذیل ساختار انجمن علمی حقوق کودک، به عنوان یک پایگاه علمی تأسیس شده و مدیریت آنها به افراد دانشگاهی سپرده شده است؛ بهره‌مندی از ظرفیت دانشگاه‌ها و مراکز علمی پژوهشی، جهت تحقیق و مطالعه و تولید محتوای علمی آموزشی، و ارائه طرح‌های تخصصی در حوزه آسیب‌های فضای مجازی کودکان و نوجوانان توسط این کلینیک‌ها متصور است. استفاده از دانشجویان و پژوهشگران، جهت جمع‌آوری داده‌ها در مورد کودکانی که در فضای مجازی آسیب دیده یا در مظان آسیب‌های این حوزه هستند؛ و تهیه کتاب‌ها، مقاله‌ها و ترجمه متون مرتبط، در مورد آسیب‌های فضای مجازی کودکان، می‌تواند در بستر مطالعات و اقدامات کلینیک‌های حقوق کودک قرار گیرد.

۳-۴. مدیریت فضای مجازی

جهت حمایت از حق سلامت کودکان و پیشگیری از بزه‌دیدگی آنها در فضای مجازی به برنامه‌های منسجم و دقیقی نیاز است، نمی‌توان با برنامه دیروز، از کودک امروز برای فردا محافظت کرد. در کشورهایی که بنیان‌گذاران اصلی فضای مجازی و اینترنت هستند مثل آمریکا و کانادا، قوانینی است که دقیقاً مشخص می‌کند به اعتبار سن، جنس و حتی نوع استفاده، و اینکه چه کاربرهایی می‌توانند به فضای مجازی دسترسی داشته باشند، و استفاده از اینترنت برای چه کاربرهایی ممنوع می‌باشد، تابع یک

الگو و نظام قانونی اجرایی افتراقی می‌باشد. بنابراین رویکرد جهانی برای حضور در فضای مجازی و استفاده از تکنولوژی ارتباطی کاملاً ضابطه‌مند است. مثلاً در کانادا افراد زیر ۱۲ سال مطلقاً نباید در فضای مجازی حضور داشته باشند یا از تلفن‌های هوشمند (Reichrath & Pietrowsky, 2022: 108) استفاده کنند و یا از سایت‌های بدون فیلتر و مدیریت نشده، بهره ببرند. در کشوری مثل آمریکا که به طور طبیعی از آزادی برخوردارند، خوب می‌دانند که کودکان آسیب‌پذیرند، و شوراها یا مدنی محلات، در ایالت‌های آمریکا بعد از فرمانداری‌ها یک مرجع ذیصلاح قانونی هستند که می‌توانند در صورتی که سرورهای مرکزی گزارش دهند مثلاً فلان خانه در فلان محله، به چند سایت غیرمجاز وارد شده است، به والدین سه بار اخطار می‌دهند و اگر والدین پاسخ ندهند که چه کسی وارد این سایت‌ها شده است، از دسترسی به اینترنت محروم می‌شوند. یعنی والدین مسئول هستند گزارش دهند که کودکانشان تا چه اندازه‌ای در فضای مجازی فعال هستند. که این مدیریت کاربردی از طریق هوشمند کردن سیستم رایانه‌ای منازل و اتصال آن به شبکه ملی کشوری صورت می‌پذیرد و این‌طور نیست که معتقدان این تفکر مهجور واقع شوند. جرم‌شناسان، روانشناسان و جامعه‌شناسان، موافق تحمیل محدودیت بر میزان مداخله و حضور اطفال در فضای مجازی هستند. این‌ها کاملاً هوشمندانه، آگاهانه و البته متکی بر ضمانت‌های قانونی است، اکثریت وضع موجود و حتی وجهه غالب سیستم قانون‌گذاری، موافق این است که باید اطفال را از فضای مجازی، تا حد امکان دور کنند؛ چون از آسیب‌زا بودن آن آگاه هستند. لذا در ایران هم نهادهای مرتبط با کلینیک‌های حقوق کودک، مثل دادگستری، استانداری، شهرداری، کانون وکلا، کانون اصلاح و تربیت و ... می‌توانند با الهام از این سیستم‌های مدیریتی، در جهت اعمال محدودیت‌ها طبق الگوهای نظام‌مند و مشاوره در جهت تصویب قوانین کارآمد، همسو با روحیات، شخصیت و منفعت کودکان، گام‌های مثبتی بردارند.

بحث و نتیجه گیری

با توجه به ضعف‌های قانونگذاری در بحث کودکان و نوجوانان، و عدم وجود نهادی فعال و کارآمد پیرامون حقوق کودک و نوجوان، لازم است به بحران‌ها و چالش‌های فراروی کلینیک‌های حقوق کودک به صورت جدی پرداخته شود، و با تخصیص اعتبار از انگیزه‌زایی عاملان این کلینیک‌ها و چه بسا از تعطیلی احتمالی آنها جلوگیری شود؛ تا حداقل جایگاه ایران در رتبه‌بندی حقوق بین‌المللی کودک به رتبه مقبولی برسد و کودکان از حقوق بدیهی خود محروم نشوند، زیرا افزایش و محرومیت کودکان از حقوق مدنی و اجتماعی، رابطه مستقیمی با کاهش هنجارهای اجتماعی و میزان رشد همه جانبه جامعه و کشور دارد. با توسعه و راه‌اندازی هر چه بیشتر کلینیک‌های حقوقی، بخصوص در مناطق محروم و شهرستان‌ها، شناسایی گروه هدف و تدوین برنامه‌های متناسب با وضعیت اجتماعی و تفاوت‌های فرهنگی منطقه‌ای، می‌توان آموزش استفاده صحیح از فضای مجازی توسط اولیا و مربیان را تسهیل کرد. کلینیک‌های حقوقی باید نسبت به آگاهی‌بخشی در خصوص آسیب‌های حوزه سایبر اهتمام ورزند. چه بسا کودکان و نوجوانانی که مرتکب رفتاری در فضای سایبر می‌شوند، در حالیکه به ماهیت رفتار خود واقف نیستند. یا وقتیکه حقوق آنها از نظر مادی یا معنوی در این حوزه مورد تجاوز قرار می‌گیرد، اطلاع ندارند مشکل خود را از چه طریقی باید پیگیری کنند. در بسیاری موارد آگاهی در میان بزرگسالان هم پایین است، یعنی در قشر بزرگسالان هم سواد رسانه‌ای کم است، که می‌توان از طریق کلینیک‌های حقوق کودک در جهت آموزش آنها اقدام کرد. در نظام قانونگذاری ایران، اساساً مقرره‌ای ویژه‌ی حمایت کیفری، حقوقی و مدنی از کودکان در فضای مجازی وجود ندارد. در قانون حمایت از کودکان و نوجوانان هم فقط عبارت حمایت از کودک و نوجوان آمده است و متأسفانه این قانون نه تنها الگو و مدلی برای حمایت ویژه و متناسب با سن و جنسیت

کودکان ندارد، کاملاً نسبت به محیط و فضای مجازی هم بی توجه است. به نظر می رسد دلیل این اهمال کاری ها هم این است که در ایران بسیاری از والدین و مسئولان، بحران زایی فضای مجازی را قبول ندارند، مثلاً تلبتی که دست کودک است مضر بوده و هیچ سودی برایش ندارد. وقتی چنین واقعیتی مغفول گذاشته می شود، انتظاری نیست که بتوانیم قوانین جامع، مناسب و عاری از نقصی در حوزه حمایت از کودکان در فضای مجازی و در محیط بهره روری از ابزارها، بازی ها و محصولات تکنولوژی نوین داشته باشیم. لذا پیشنهاد می شود: ۱. با توجه به رشد سریع و قارچ گونه آسیب های مجازی، به دلیل افزایش روزافزون کاربران و اضافه شدن ویژگی های جدید؛ قوانین تدوینی این حوزه مثل «قانون جرایم رایانه ای»، سالانه بروز شود. ۲. سیستم قضایی رسیدگی کننده به این جرایم به صورت تخصصی و ویژه کار کند. مثلاً همه دادرهای کشورهای صاحب صلاحیت رسیدگی به جرایم سایبری را نداشته باشند. ۳. پلیس آموزش دیده ویژه اطفال تشکیل شود. ۴. رسیدگی به این جرایم با دادرسی افتراقی و قاضی آموزش دیده بررسی شود. امید است که به همت کلینیک های حقوق کودک، در این زمینه ها اقدامات و مطالعات گسترده ای صورت پذیرد، و قانون ویژه و جامعی در حوزه کودکان و نوجوانان، در رابطه با جرایم سایبری تدوین شود.

منابع و مأخذ

۱. ایمانی، مهدی و شیرالی نیا، خدیجه (۱۳۹۴)، نقش کارکرد و فرآیند خانواده در اعتیاد به اینترنت نوجوانان، *فصلنامه مشاوره و روان درمانی خانواده*، ۵(۲): ۱۶۳-۱۴۲.
۲. بیگی، جمال و تیموری، مهرداد (۱۳۹۹)، آموزش کودکان و نوجوانان محروم از آزادی و چالش های فراروی آن در حقوق ایران، *فصلنامه حقوق کودک*، ۲(۵): ۱۰۱-۷۳.
۳. جلالی فراهانی، امیرحسین (۱۳۹۵)، *درآمدی بر آیین دادرسی کیفری جرایم سایبری*، چاپ دوم، تهران، انتشارات خرسندی.
۴. حسینی، محمدرضا (۱۳۹۸)، مسئولیت دولت ها و سازوکارهای صیانت از حقوق کودک در فضای مجازی، *فصلنامه حقوق کودک*، ۱(۴): ۳۱-۵۹.
۵. دانایی مقدم، دلنشین، خسروی، فریبرز و افشار، ابراهیم (۱۳۹۰)، تأثیر اعتیاد به اینترنت بر میزان مطالعه دانشجویان، *فصلنامه مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات*، ۲۴(۹۵): ۳۷-۲۶.
۶. ستوده، هدایت الله (۱۴۰۱)، *آسیب شناسی اجتماعی (جامعه شناسی انحرافات)*، چاپ بیست و پنجم، تهران، انتشارات آوای نور.
۷. شعبان، مریم و حسینی، سیدمحمد (۱۳۹۹)، کودکان و نوجوانان و فضای مجازی: تأثیر وابستگی به اینترنت بر گسست بین نسلی، *فصلنامه حقوق کودک*، ۲(۸): ۱۰۲-۸۱.
۸. شیرزاد، کامران (۱۳۸۸)، *جرایم رایانه ای از منظر حقوق جزای ایران و حقوق بین الملل*، چاپ اول، تهران، انتشارات بهینه.
۹. عبادی، شیرین (۱۳۷۵)، *حقوق کودک*، چاپ چهارم، تهران، انتشارات کانون.
۱۰. عباسی شوازی، محمدتقی، معینی، مهدی و پوردیان، روح الله (۱۳۹۷)، فضای مجازی، هم نشینی و رفتارهای پرخطر: مطالعه رابطه هم نشینی دانشجویان در فضای مجازی با رفتارهای پرخطر در فضای واقعی و مجازی، *فصلنامه پژوهش های انتظام اجتماعی*، ۱۰(۳): ۱۰۴-۷۷.
۱۱. عباسی، محمود و میربد، لیلیا (۱۳۹۹)، کلینیک های حقوقی؛ سازوکار مطلوب حمایت و تحقق حقوق کودک، *فصلنامه حقوق کودک*، ۳(۸): ۴۵-۱۱.
۱۲. عباسی، محمود، مقدادی، محمدمهدی، موسوی میرکلای، سیدطه، عرفانی مقدم، حسین، عرفان منش، محمدحسین و رهبر، نوید (۱۳۹۶)، *حقوق شهروندی؛ از معاضدت حقوقی تا کلینیک های حقوق شهروندی*، چاپ اول، تهران، انتشارات حقوقی.
۱۳. عسگری، عشرت (۱۳۹۸)، آسیب شناسی فضای مجازی در تعلیم و تربیت کودکان و نوجوانان، *سومین همایش ملی روانشناسی، تعلیم و تربیت و سبک زندگی*، دانشگاه پیام نور واحد قزوین ۲۴ بهمن ۱۳۹۸.
۱۴. معیدفر، سعید، حبیب پور گتایی، کرم و گنجی، احمد (۱۳۸۶)، مطالعه پدیده استفاده اعتیادی از اینترنت در بین نوجوانان و جوانان (۱۵-۲۵ سال) شهر تهران، *مجله جهانی رسانه*، ۲(۲): ۲۴-۱.

آدرس دبیرخانه همایش: آذربایجان شرقی، مراغه، بلوار شهید درخشسی، مجتمع اداری و آموزشی

دانشگاه آزاد اسلامی مراغه، ساختمان اداری اندیشه شهید سلیمانی، طبقه دوم

تلفن تماس: ۰۲۱۳۷۲۵۵۸۸۳ - ۰۲۱۳۷۲۵۵۰۰۶ داخلی ۲۳۶ و ۲۳۳

۱۵. هدفمند نی‌پور، هدایت‌الله (۱۳۹۹)، حقوق اطفال در اسلام و اسناد بین‌الملل، *دوفصلنامه علمی-تخصصی مطالعات حقوق اسلامی*، ۱۳۵-۱۷۲: (۱۳)۶.
۱۶. هزارجریبی، جعفر و صفری‌شالی، رضا (۱۳۹۱)، بررسی پدیده اعتیاد مجازی در بین نوجوانان و جوانان استان قم، *فصلنامه علوم اجتماعی*، ۱۹(۵۷): ۱-۳۵.
۱۷. فضائی، مصطفی و حق‌شناس، فاطمه‌السادات (۱۳۹۶)، نقش کلینیک‌های حقوقی دانشگاهی و مسجدمحور در ارتقای آموزش حقوق بشر در جوامع مسلمان، *فصلنامه پژوهشی تطبیقی حقوق اسلام و غرب*، ۴(۴): ۱۴۰-۱۱۹.
18. Ameli, Saied Reza & Mohseni Ahooei, Ebrahim (2018), Internet (Information/Skill) Literacy in Iran, *Journal of Cyberspace Studies*, 2(2): 145-161.
19. E Lee, Sharon (2013), Education as a Human Right in the 21st Century, *Democracy & Education Journal*, 21(1): 1-9.
20. Geleziniene, Renata, Meliene, Rita & Vaitkeviciene, Asta (2015), Children and Adolescents in Virtual Space: Girls and Boys Behaviour and Attitude to Parental Control, *society integration education Proceedings of the International Scientific Conference*, 4(400): 372-382.
21. Pourmasjedian, Fateme & Ebrahimi, Seyyed Nasrollah (2021), Legal Protection of Child's Privacy in CyberSpace with an Overview of Iranian Laws and International Conventions, *The Journal of Woman and Family Studies*, 8(4): 82-102.
22. Reichrath, Benedict & Pietrowsky, Reinhard (2022), Exploring Problematic Mobile Phone Attachment and Associations to Anxiety and Inhibitory Control After a Short-Term Smartphone Separation, *Journal of Cyberspace Studies*, 6(2): 107-130.

The Role of Child Rights Clinics in Promoting the Health Rights of Children & Juveniles in Cyberspace

Jamal Beigi

Associate Professor, Department of Criminal Law & Criminology, Law Research Center, Maragheh Branch, Islamic Azad University, Maragheh, Iran (Corresponding Author)

jamalbeigi@iau-maragheh.ac.ir

Saman Esmailzadeh

Master Student of Criminal Law & Criminology, Maragheh Branch, Islamic Azad University, Maragheh, Iran

samanesmailzadeh9@gmail.com

Abstract

Background and aim: In order to improve the health of children and adolescents in cyberspace, by developing more child rights clinics, their capacity to enter into various issues related to children and adolescents' rights; including education and promotion of children's rights in cyberspace, counseling, legal assistance, psychological counseling, social work, and the management of children's threatening injuries in cyberspace, which are actually the philosophy of establishing child rights clinics.

Methods: The current research with descriptive analytical method and using library resources, articles, Electronic resources and internal and external websites have been written, in which the role and position of child rights clinics in promoting the right to health of children and adolescents have been investigated.

Findings: The findings indicate that, while Iran's legislative system has many gaps in criminal and legal protection of children and adolescents in cyberspace, besides children, in many cases, adults also do not have much media literacy. In order to solve these problems, child rights clinics and related and responsible organizations should take effective measures to educate them.

Conclusion: The increase in children's deprivation of civil and social rights has a direct relationship with the reduction of social norms and the all-round growth and development of society and the country. Children's rights clinics can educate about the correct use of virtual space and manage this space according to the model of the leading countries in this field. Defend the rights of children and teenagers in this area and reduce the rate of crime and victimization in the cyber space.

Keywords: Children's Rights Clinic, Virtual Space, Health Right, Child, Juvenile